

Parodi Haber

Parody News

DOI: 10.5281/zenodo.10067590

Fadime ŞİMŞEK İŞLİYEN¹

Parodi, ciddi bir eserin konu ya da yöntemlerinin gülünç olacak şekilde değiştirilmesiyle ortaya konan, hiciv yanı ağır basan taklit bir yapıttır (Göksel, 2006, s. 135). Parodi sözcüğü TDK tarafından “ciddi sayılan bir eserin bir bölümü veya bütününü alaya alarak, biçimini bozmadan ona bambaşka bir özellik vererek, biçimle öz arasındaki bu ayrılıktan gülünç etki yaratan bir oyun türü” olarak tanımlanmaktadır (Parodi, 2023). Söz konusu açıklamada parodinin daha çok tiyatro bağlamında ele alındığı görülmektedir. Daha kapsayıcı bir tanımlama ile parodi “ünlü birinin tarzını kasıtlı olarak kopyalayan veya belirli bir durumu kopyalayan, orijinalin özelliklerini/niteliklerini mizahi bir şekilde daha belirgin hale getiren yazı, müzik, sanat, konuşma” olarak karşımıza çıkmaktadır (Parody, 2023).

Yunanca para (karşı) ve ôdiê (ezgi) kelimelerinin birleşiminden türeyen parodi, ilk kez Aristoteles’in metinlerinde kullanılmıştır (Fırat, 2019, s. 428). Antik Yunan dönemine dek uzanan parodi kavramı köken olarak ‘komedyaya’ dayanmaktadır. Birbirinden farklı işlevlere sahip olan parodi klasik dönemde taklit, modern dönemde ironi ve eleştiri, postmodern dönemde ise ‘yeniden yazma’ işlevleri ile öne çıkmaktadır (Özdemir, 2015, s. 78-79).

Antik çağlarda tiyatronun bir türü olarak ortaya çıkan parodi ilerleyen dönemlerde edebi eserlerde de kendini göstermeye başlamıştır. Teknolojinin gelişimi ile birlikte parodi, televizyon programlarında ve reklamlarda da tercih edilen bir tür haline gelmiştir. Yeni medya araçlarının önem kazanmasıyla birlikte parodinin dijital dünyada çok farklı şekillerde kullanıldığını görmek mümkündür. Bu bağlamda ‘parodi haber’ yeni medyada parodinin kullanıldığı önemli alanlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Şimşek İşliyen, 2021, s. 227). Parodi haberi, geleneksel gazetecilik anlayışı ile üretilen ancak haber metni üzerinde oynama yapılarak ciddi olan unsuru, ironik ve esprili şekilde yeniden üreterek dönüştürmek şeklinde tanımlamak mümkündür (Fidan Barıtcı ve Kaynak, 166, s. 2022). Parodi haber ana akım haber medyasını taklit eden bir sunum formatı kullanmaktadır. Haber parodilerinde, güncel olaylara mizah yoluyla doğrudan yorum yapmak yerine, olayların gülünçlüğü öne çıkarılmakta ve tamamen uydurma haberler üretilmektedir (Tandoc vd., 2018, s. 142).

Parodi haberler bir taraftan siyasetin ve gazeteciliğin eleştirisini yaparken öte taraftan da kamusal söylemin alternatif biçimlerini dile getirmektedir. Bunu yaparken de geleneksel haberciliğin dilsel kodlarını ve üslubunu taklit ederek

¹ Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi, İletişim Fakültesi, fsmsekisleyen@aksaray.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0723-2261.

komik olanın alanında haberin ciddi söylemini yeniden üretmektedir. Bu şekilde ciddi söylemin altında yatan absürtlük görünür kılınmaktadır (Özdemir, 2018, s. 4).

Parodi haberin başarısı mümkün olanla saçma olan arasında ayrıntılı bir denge kurmakta yatmaktadır. Bu yanı sıra parodi haberler diğer sahte haber biçimlerinden ayrılmaktadır. Çünkü parodi haber temelde hem haberin yazarının hem de okuyucunun şakayı paylaştığı varsayımı üzerine inşa edilir (Tandoc vd., 2018, s. 142). Böylece parodi haberlerin kişileri yanlış yönlendirmesinin ya da aldatmasının önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Buna karşın parodi haberin öncelikli amacı mizah ve eleştiriye de söz konusu haberlerin gerçek olarak algılanması ihtimali de bulunmaktadır. Bu nedenle parodi haber bazı araştırmacılarca 'sahte haber' başlığı altında değerlendirilen bir türdür (Tandoc vd., 2018). Wardle (2019) tarafından yapılan sınıflamada ise yanlış bilginin bir alt türü olarak ele alınmaktadır. Bununla beraber insanları gülmeye ve düşündürmeye teşvik eden parodinin, sadece aldatma amacı taşıyan sahte haberlerden çok daha önemli olarak görülmesi gerektiğini savunan görüşler de mevcuttur (Sinclair, 2019).

Türkiye de dahil olmak üzere birçok ülkede parodi haber üreten siteler ve sosyal medya hesapları bulunmaktadır. Türkiye'de Zaytung, Amerika'da The Onion, İngiltere'de NewsBiscuit, Kanada'da The Baeverton, İtalya'da Lercio popüler parodi haber sitelerine örnek olarak gösterilebilir. Bazı parodi haber siteleri içeriklerini tanımlamak için 'spoof' yani 'kandıran' ya da 'makaraya alan' kavramını kullanırken bazı siteler ise parodinin bir uzantısı olan 'satire' (hiciv) kavramını tercih etmektedir.

Parodi haber siteleri, içeriklerinin gerçeği yansıtmadığını, olayların tümüyle ya da kısmen hayal ürünü olduğunu belirterek okurların söz konusu içerikler tarafından yanlış bilgilendirilmemesi/yönlendirilmemesi adına birtakım uyarılarda bulunmaktadır. Birçok parodi haber sitesinin tanınmış kişilerin hicvedildiği durumlar dışında gerçek kişilere, işletmelere veya olaylara olan benzerliklerin tamamen tesadüf olduğunu belirttiği ve genel sorumluluk reddi yaptığı görülmektedir.

Parodi haber siteleri yapmış oldukları uyarıların yanı sıra sitelerine verdikleri adlarla, kendilerini ya da misyonlarını tanımlama şekilleri ile içeriklerinin alay/hiciv niteliği taşıdığını açıkça ifade etmektedir. Ancak söz konusu sitelerde yer alan içeriklerin başka sitelerde ve sosyal medya hesaplarında paylaşılması sonucunda, parodi haberler kimi zaman okur nezdinde gerçek statüsüne sahip olabilmektedir. Özellikle güvenilir haber siteleri tarafından parodi haberlerin ciddi bir haber olarak sunulması sadece okurların değil aynı zamanda haber kaynağının da yanlış yönlendirildiği anlamına gelmektedir. Bu ve benzer durumlarda parodi haberler, sahte haber kategorisinde ele alınmaktadır. Daily Beast'ın, The Onion manşetlerini gerçek sanarak paylaşanlara yönelik yayınladığı listede Çin devlet gazetesi, İran devlet haber ajansı, New York Times, Fox Nation gibi kuruluşlar yer almaktadır (Bedard and Schoenthaler, 2018).

Wardle ve Derakhshan, (2018, s. 46), parodi ve hicvin dezenformasyon ve yanlış bilgilendirmeye ilişkin bir tipolojiye dahil edilmesinin şaşırtıcı olduğuna dikkat çekmektedir. Çünkü hiciv ve parodi aynı zamanda bir sanat biçimi olarak

düşünülebilmektedir. Ancak insanların dijital teknolojiler aracılığıyla giderek daha fazla bilgi aldığı bir dünyada, bir sitenin hiciv amaçlı olduğunun anlaşılmasının kafa karışıklığına yol açtığı da altı çizilmektedir. Bu anlamda parodi haberlerin kasıtlı olarak zarar verme amacı taşımamakla birlikte kandırma potansiyeli olan içerikler olduğunu söylemek mümkündür (Wardle and Derakhshan, 2017, s. 17).

Anahtar Kelimeler: Parodi Haber, Yanlış Bilgi, Sahte Haber, Hiciv.

Kaynakça

Parody (2023). Erişim adresi:

www.dictionary.cambridge.org/dictionary/english/parody

Fırat T. E. (2019). "Postmodern Bağlamda Parodi, İroni ve Absürd'ün Zaytung Örneğinde Yeniden Üretimine İlişkin Bir İçerik Analizi", Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 10 (2), 426-438

Fidan Barıtcı Z. ve Kaynak, H. (2022). "Hakikat Sonrası Çağda Parodi Haberlerin Gerçek (!) Olarak Sunumu", Dijital Sis, Ed: Mustafa İşliyen ve Fadime Şimşek İşliyen, Konya: LiteraTürk Yayınları, s. 157-182.

Göksel, N. (2006). "Unutma, Parodi ve İroni", Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi, 1, s.131-140.

Özdemir, Ö. (2018). "Politik Mizahın ve Toplumsal Muhalefetin Alternatif Söylemsel Alanı Olarak Zaytung". Ankara Üniversitesi İlef Dergisi, 5 (2), s.4-11.

Özdemir, S. (2015). "Alaycı Taklit ile Yeniden Yazma Arasında Bir Teknik: Parodi". Türk Dili, No.761, s. 78-80.

Sinclair, C. 2019. "Parody: Fake News, Regeneration and Education", Postdigital Science and Education, p. 1-17.

Parodi (2023). Erişim adresi: www.sozluk.gov.tr

Şimşek İşliyen, F. (2021). "Hakikat Sonrası Çağda Parodi Haberlerin Yükselişi ve Etik Sorunlar". İnif E-Dergi, 6 (1), s. 222-238.

Tandoc, Jr. E. C., Lim, Z. W. and Ling, R. (2018) Defining "Fake News", Digital Journalism, 6 (2), 137-153.

Wardle, C. and Derakhshan, H. (2017). Information Disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policymaking. Strasbourg: Council of Europe.

Wardle, C. and Derakhshan, H. (2018). "Thinking about 'information disorder': Formats of misinformation, disinformation, and mal-information", Journalism, Fake News and Disinformation, Ireton, C. & Posetti, J., Paris, France: UNESCO.

Wardle, C. (2019). Understanding Information Disorder, <https://firstdraftnews.org/long-form-article/understanding-information-disorder/>

Bedard, M. and Schoenthaler, C. (2018). Satire or Fake News: Social Media Consumers' Socio-Demographics Decide. In Proceedings of The 2018 Web Conference Companion (www '18 Companion). ACM, New York, NY, USA, 9 pages. <https://doi.org/10.1145/3184558.3188732>